

XVII

**Milla ta zorzireun da ogeita amairu urtetatik,
milla ta zorzireun da irurogeiraño.**

Oni laja ta
goazen berritzen,
probinziako
kontubak;
jaun Odonel-en
mende arkitzen,
baitziran bere
puntubak.

—

Il Agorra-ren
zorziyan, berak
Ernani alde
guziya;
Andoain-añon
garbitu zuben,
askok galdurik
biziya.

—

Bañan gau artan
inguru artan,
soldadezka-ren
okerrak;
utzi zituzten
geroztik beti,
oroimen diran
negarrak.

—

Berrogei ta sei
echesutubak
gau triste aren
erdiyan;
izandu ziran,
eta erreak,
Urnieta-ko
erriyan.

Oez gañera
irurogei ta
lau Andoain go
erriyan;
zenbait famili
gelditurikan,
utzik kalien
erdiyan.

Leku berean
gelditu ziran,
liberal tropak
gabean;
eta aurrera
segitu zuten,
an bertan beren
kaltean.

Il Agorra-ren
amalauazan,
izan gogoan
garriya;
zeñean, bertan
gertatu baitzan,
edol isurtze
berriya.

Uste gabea
gutziz karlista,
asko sarturik
kalera;
baionetaren
puntakin tropak,
zituzten andik
atera.

Izuturikan
etzekitela,
non zebiltzan ta
non ziran;
igasi ezin
egiñik gizon,
guchi an galdu
etziran.

Illak bosteun bat
izandu ziran,
Ingelesa chit
ugari;
leku guziak
beterik, lurrik,
iya etzala
ageri.

Gañera beste
eun bat Español,
ziranak nekez
mugitu;
ayek ere an
bertan baitziran,
presionero
gelditu.

Urte ontako
kontuetatik,
pasakogera
berrira;
zeña dan milla
zorzureun da,
ogeita eme-
zortzira.

Aitatu diran
leku oetan,
urte onetan
denean;
etzan gertatu
kontu aitatu
litekenik, non
lenean.

Aldi onetan
Muñagorri zan,
probinzi ontan
azaldu;
zeñak pakea
eta fueroen,
bandera zuben
zabaldu.

Gobernubak au
etzuen noski,
charrera artu
izandu;
isil moduan
bear zeioken,
indarra artzen
lagundu.

Bañan etzuben
prochu onikan,
eman jaun aren
ideak;
len bezin zabal
segitu zuten,
zegoen gerraren
bideak.

Urte au onla
pasa izan zan,
negar miseri
tarteian;
mezede guchik
zutela edo
iya geienen
kaltean.

Berriya ere
etzan azaldu
joan zana bañan
obea;
milla zorzureun
eta ogeita
emeretziko
urtea.

Otzagillaren
emezortziya,
egun gogoran
garriya;
zeñen Estellan
gertakaitu zan,
odol isurtze
berriya.

Egun ontan bost
jeneralpasa
izan zituzten
armetan;
Garzia, Gergez,
Santi, Karmona
ta Iriz, denak
anbertan.

Jaun Morotori
zitzaion jaio,
egite ura
burura;
geroztik etzan
begi bitarte,
onez ikusi
jaun ura.

Ogei eta lau
batalloi zeuzkan,
bere mendean
orduban;
arkitzen zala
iya nor nairen,
kontra jartzeko
moduban.

JaunEsparterok
berriz zeukaizkin,
ogeita amar
berekin;
bañanlekubak
ez ainbat onak,
igualatzeko
arekin.

Alaz guziyaz
sutan asirik,
zan irten garai
penean;
zeñen karlistak
geroz etziran,
gelditu leku
lenean.

Fuerte, ramalez
orduban artu,
zubensoldadu
ta guzi;
askok denborik
etzutelako
izan joateko
igasi.

Su aiek ziran
Maiatzean da,
Aperillean
izandu;
orduban zuten
jaun Espartero,
Duke Vitoria
lonbratu.

Ainbeste indar
irukirikan,
Moroto-k garai
arretan;
eta geiago
ez egiteaz,
ezpa zan leku
denetan.

Lau jeneral il
lenago eta,
batallakgaldu
urrena;
pentsatzeko
ainbeste bazan,
zerbait otezan
arrena.

—

Aldi berean
karlistak ziran,
zerbait nastutzen
asiyak;
ikusten ziran
beren artean,
ezin konponduz
guziyak.

(Jarraituko da)

RAMÓN ARTOLA.

XVIII

**Milla ta zorzireun da ogeita amairu urtetatik,
milla ta zorzireun da irurogeiraño.**

Noizbait bear da
allegatu zan,
naikidatzen zan
eguna;
bukatzekoa
gerra ain gaizto,
orain kontatzen
deguna.

Abostu illak
egun ogeita,
amaika zuben
denboran;
Espartero ta
Moroto ziran,
elkartu izan
Bergaran.

Zeñen egin zan
batutze ura,
tropak bertara
bildurik;
arrazaurrera
izan etzedin,
iya alkarren
beldurrik.

Karlista denak
dei arretara,
bildu izandu
etziran;
nai etzutenak
juan nai izandu,
Franzira gasa
baitziran.

—

Jaun Espartero
Tolosan sartu,
zan agorraren
zazpiyan;
eta On Karlos
berriz Urdaz-tik
amalauian
Franziyan.

—

Kontatu degun
moduban baitzan,
emengo gerra
bukatu;
bañan etzuten
beste lekutan,
karlistak oso
ukatu.

—

Aragoian da
Katalunian
da Balenzian
Kabrera;
Konde España
lagun zubela,
gerran zijoan
aurrera.

—

Jaun Espartero
deskansaturik,
negu arretan
guziyan;
milla zorzureun
da berrogeian,
jarri zan aruntz
abiyan.

Topatu zuben
non zan Cabrera,
bai ere gogor
eraso;
zeñari zion
Usta illaren,
seian aldegin
araso.

Egun artan zan
Franziyan sartu,
bere soldadu
ta guzi;
zeñen geiago
etzan Cabrera;
aldi arretan
ikusi.

Urte bi orla
baitziran pasa,
gerra zanetik
bukatu;
zeuden lekutik
non Gipuzkoara,
ziran aduanak
trukatu.

Ortatikan zan
sortu berriro
emen nazkera
berriya;
guchi gantikan
okerrerratu,
etzana euskal-
erriya.

RAMÓN ARTOLA.

(Jarraituko da)

XIX

**Milla ta zorzireun da ogeita amairu urtetatik,
milla ta zorzireun da irurogeiraño.**

(BUKAERA)

Gobernuaren
egite artaz,
kontra atera
ziranak;
Franziara joan
bear izandu,
zuten igasi
dianak.

Urte batzuek
geroztikan zan,
Gipuzkoa-rekin
Oñate
batu izandu,
zeñen artean
izan baitziran
aparte.

Milla zorzireun
da berrogeita
zortzi garrengo
urtean;
jaun Julian Alza
sartu izan zan,
Españiako
lurrean.

Franziatik zan
Karlosen alde,
onuntz etorri
berriro;
bañan izan zan
arrapatuba,
eta emana
lau tiro.

Au ill ondoren
itzul joan ziran,
beraren lagun
guziyak;
ala, gerrarik
etzala pistu
Jaungoikoari
graziyak.

Modu berean
Kabrera ere,
Kataluniyan
sartuta;
zenbait denboran
gerran ibilli
zan, zerbait indar
artuta.

Bañan au ere
bialdu zuten,
Españiatik
igasi;
zeñen geiago
ez duben inork,
leku aietan
ikusi.

Mila zorzireun
berrogei eta
emeretziyan,
ostera
Españiako
tropak joan ziran,
gerra berri bat
astera.

Aldi arretan
Española zan,
gerran gertatu
Afrika-n;
zeñen etzuben
garaipen guchi,
ekarri izan
andikan.

Iru probinzi
euskal-erriak,
oitura zuten
moduban;
bialdu izan
zituzten beren,
seme leialak
orduban.

Jazkera zuten
boina gorriya,
chapa erdiyan
zubela;
galtzak igualak
poncho urdiña,
eta gerriyan
ubela.

Etziran aiek
siñalatuak,
non ilka nola
urteko;
ezpadagerrak
alderdi artan,
irauten zuen
arteko.

—

Osaturikan
iru millako,
tropa guzien
artean;
Pasaiaitikan
itsasoz ziran,
irten guziak
batean.

—

Beste tropakin
batean anchen,
gerran ibilli
baitziran;
eta graziak
Jaungoikoari,
asko galdu ez
baitziran.

—

Esan dangerra
ala zegoala,
Karlos-en seme
bi anai;
Españiara
etorri ziran
salsa zutela
paranai.

—

Jaun oekin zan
biurtzatuba,
izan jeneral
Ortega;
zeña ez baitzan
patu onean,
pauso char artaz
atera.

Balearez-tik
zan general au,
bere tropakin
etorri;
zeñak, San Karlos
Rapida-kora
tranpaz zituben
ekarri.

Tropak, jolaz au
ona etzala,
zuten denboran
ikusi;
beraren kontra
jaiki zitzaizkan,
eta au juañ zan
igasi.

Bañan izan zan
arrapatuta,
presondegiyen
sartuba;
eta Konsellu
gerra eginta,
gero lau tiro
artuba.

Karlos-en seme
bi aiek ere,
iya denbora
batean;
izandu ziran
arrapatubak,
Tarragonako
partean.

—
Eta segiran
deserrituak,
nola izandu
baitziran;
geroagoan
jakin izan zan,
nola biyak an
il ziran.

RAMÓN ARTOLA.

